

## ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մեր մամուլի զարգացման վի խոյրնդոս եւս:—Պոստային հաղորդակցութիւններից զուրկ վայրեր:—Ազատ ժամերի բուրժուական գործադրութիւն:—Գրականութիւնը ընթանկիտակ կեանքում:—Թագածառանգի ծնունդը:—Բարձրագոյն մանիփեսներ եւ հրամաններ:—Վիճակագրական դատընթացներ:—Կանանց բըծշկական ինես. մեւսփոխութիւնը:—Մամուլի վերաբերեալ կարգադրութիւններ:

Գալլերի (Ֆրանսիացիներէ նախնիքներէ) մասին պատմում են թէ նրանք կանգնեցնում էին ճամբորդներին և հարցովորձ անում նորութիւնների մասին: Թարմ լուրեր, նոր տեղեկութիւններ լսելու պահանջից իսկապէս զուրկ չէ և ոչ մի ժողովուրդ, թէև կեանքի ընդհանուր աննպաստ պայմանները յաճախ թուլացնում են ու բթացնում միջանի ժողովուրդների մէջ ատրի աշխուժութիւնը, հարցասիրութիւնը:

Քաղաքակրթութեան երկրներում այժմ ինարկէ ճամբորդներից չեն իմանում նորութիւններ. կանոնաւոր պոստային հաղորդակցութիւնները և տեխնիկայի բոլոր կատարելութիւններով զինուած մամուլը իւրաքանչիւր օր մատակարարում են աշխարհի բոլոր ծայրերից այնպիսի մանրամասն տեղեկութիւններ, որ ամենախղէպական ճամբորդի ուժերից վեր է: Թէ ինչպէս է դրուած այժմ լրագրական գործը քաղաքակրթութեան երկրներում այդ մենք ցոյց տուինք ամսագրիս 4-րդ և 5-րդ ԱՆ-ում տպուած մի յօդուածում («Լրագրական գործը Անգլիայում»): Այդպէս է քաղաքակրթութեան երկրներում: Մինչդեռ մեզանում դեռ ևս կան բազմաթիւ գաւառական անկիւններ, ուր մարդիկ պէտք է դիմեն գալլերի օրինակին՝ նորութիւններ իմանալու համար: Բանը այն է որ կանոնաւոր պոստային հաղորդակցութիւններից զուրկ է մեր գիւղերի մեծագոյն մասը. դրսի աշխարհից կտրուած այդ վայրերում մարդիկ շաբաթներով պէտք է սպասեն որ պատահամբ մէկը բերի մօտագայ պոստային կայարանում իրանց հասցեով ընկած ծրարները: Բնականաբար այդպիսի պայմաններում ամենաանհեղև լուրերը տարածուելու համար նպաստաւոր հող են գտնում: Կար-



գին դպրոցների սակառութեան պատճառով առանց այն էլ ընթերցողների թիւը պակաս է մեզանում. դրան աւելացրէք պոստային հաղորդակցութիւնների նկարագրած ձեւերը, և հասկանալի կը լինի թէ որքան է կորցնում տպագրական խօսքը իր նշանակութիւնը մեր գաւառներում և ինչո՞ւ այնքան դանդաղ է աճում լրագիր կարդացողների թիւը մեր գիւղերում: Նամակը, լրագիրը, ամսագիրը անկանոն և շատ ուշ են հասնում պոստային հաղորդակցութիւնից զուրկ գիւղերը, և կորչում է դրանց բնակիչների մէջ ամեն մի ցանկութիւն՝ դիմելու հեռաւոր կենտրոնների հետ մտաւոր շփման ժամանակակից յարմար ձեւերին: Հետևաբար եղած թոյլ ընթերցասիրական ձգտումներն էլ իսպառ մարում են, ոչնչանում, ժողովուրդը իր հետաքրքրութիւնը յագեցնում է այլ աղբիւրներից. պանդխտութիւնից վերադարձած համագիւղացուց կամ ճամբորդից է նա իմանում դրսում կատարուող անցքերի մասին, աշուղի երգերից է տեղեկանում մեր կեանքը յուզող ձգտումների մասին:

Պոստային կանոնաւոր հաղորդակցութիւնների բացակայութիւնը չլսասում է մեր մամուլին ոչ միայն նիւթապէս ու բարոյապէս, այլ և ստեղծում է մի վիճակ մեր գրողների և գաւառական ժողովրդի մէջ. ապրելով իրարից «բէխարա»՝ դրանք դադարում են հասկանալ իրար և կազմում են իրար հետ ոչ մի առնչութիւն չունեցող աշխարհներ: Այդ հանգամանքներում գրականութիւնը արմատներ չգտնելով ժողովրդական ստուար խաւերում՝ նմանում է հողից հանուած վտիտ, օրէցօր թառամող բոյսի: Մամուլի և պոստի այդ սերտ կապակցութեան վերայ մենք սովոր չենք առանձին ուշադրութիւն դարձնել, մինչդեռ ժողովրդի մէջ ընթերցասիրութիւն տարածելու ամեն մի ծրագիր պէտք է լուրջ խոչընդոտի հանդիպի և բարի ցանկութիւնները մնան թղթի վրայ գծագրուած, մինչև որ գիւլն էլ մտնի պոստային կանոնաւոր շրջանառութեան մէջ:

Սպասել որ եթէ ոչ բոլոր, գէթ գիւղերի մեծագոյն մասը կապուի պոստային ցանցի հետ՝ նշանակում է թոյլ տալ որ դեռ տասնեակ տարիներ շարունակուի երկրի ներկայ վիճակը, մինչդեռ կարելի է օգնել գործին հէնց այժմուանից փոքր ինքնօգնական ջանքերով. պէտք է միայն իւրաքանչիւր գիւղական համայնք իր սեփական ուժերով կանոնաւորի հաղորդակցութեան գործը՝ թէկուզ պահելով յատուկ մի մարդ, որ շաբաթուայ որոշուած օրերը տանի ու բերի գիւղական պոստը: Համայնքի ծախքերի վրայ դրանից կ'աւելանայ 30 - 60 բուլբի տարեկան, մի ծախք, որ յամենայն դէպս չի կարող ապարդիւն համարուել:



Պոստային հաղորդակցութիւններից կտրուած բազմաթիւ գիւղեր կան, որոնցից պանդխտել են և քաղաքներում հաստատուել շատ անհատներ. դրանք պէտք է օգնութեան հասնեն իրանց գիւղերին և վերացնելով այդ պակասութիւնը՝ նպաստեն համագիւղացիների առաջադիմութեան գործին: Վերջերուս նշկատում է մի գովելի սովորութիւն—լրագիր կամ ամսագիր նուիրել այս կամ այն գիւղական հաստատութեան. բայց որքան է կորցնում այդ գեղեցիկ նախաձեռնութիւնն իրագործման մէջ, երբ յարգուած չէ հաղորդակցութեան խնդիրը և լրագիրն ու ամսագիրը պէտք է շաբաթներով ընկած մնան մերձաւոր պոստային կայարանում, մինչև որ պատահական մարդու ձեռքով տեղ հասնեն:

Անշուշտ պոստային հաղորդակցութիւնների բացակայութիւնը միակ պատճառը չէ ընթերցանութեան պակաս զարգացման մեղանում կամ կեանքի և գրականութեան փոխադարձ կտրուածութեան. կան գիւղեր, օրինակ Ագուլիսը, ուր սեփական միջոցներով պոստի կայարան են բացել, հեռագիր են բերել, ուր համարեա բոլորը գրագէտ են գէթ այնչափ որ կանոնաւոր նամակագրութիւն ունենան իրանց մերձաւորների հետ և սեփական գործերի ու հաշիւների վերաբերեալ, և այնուամենայնիւ լրագիրը, ամսագիրը, գիրքը անհրաժեշտութիւն, համատարած պահանջ չեն. ազատ ժամանակ անկացնելու համար ագուլիսեցին անպայման գերադասում է թղթախաղը, բամբասանքը, կերուխումը, մոդայով պճնուիրը, թէև անկարելի է ժխտել որ այդ գիւղում համեմատաբար աւելի է տարածուած ընթերցասիրութիւնը, քան պոստային հաղորդակցութիւնից զուրկ տեղերում: Այդ օրինակը միայն ցոյց է տալիս որ ընթերցասիրութեան զարգացումը կախում ունի և՛ այլ նպատաւոր պայմաններից, մի բան որ չի հերքում պոստի նշանակութիւնը այդ հարցում: Իհարկէ ընթերցանութեան մէջ զուարճութիւն տեսնելու, ինքազարգացման պրոցեսսի մէջ հոգեկան բաւարարութիւն գտնելու, գիրքը, ամսագիրը լաւագոյն ընկեր համարելու համար պահանջում է մտքի և ճաշակի որոշ զարգացում, աւելի լայն մտաւոր աշխարհ, հասարակական հարցերով հետաքրքրութիւն,—բաներ, որ անկախ են ֆրակ ու ցիլինդրից, շէյֆ ու փետրազարդ գլխարկներից... Բախտանու մազութի մէջ շաղախուած մի մշակ կամ գործակատար, որ իր միջանի ազատ բոպէսները նուիրում է ընթերցանութեան, ինքնազարգացման—իբրև անհատ իր մտքի և ճաշակի նրբութեամբ անսահման բարձր է կանգնած այդ դատարկ ֆրակներից էլ, դեկլուէներից էլ... Մեր ընտանիքներում, դժբախտաբար, կրթուածութեան



նշան է համարուում բուրժուական նիստուկացը և ստոր տեսակի զուարճութիւնները—թղթախաղը, ճոխ կերուխումը, անմիտ պէնասիրութիւնը։ Այդ թիւը կարծիքներից պէտք է բուժել մեր ընտանիքները. պրոպագանդան, աւելի կրթութեան բերի օրինակը կարող են կերպարանափոխել ազատ ժամանակ անցկացնելու ներկայ գոհիկ, փուչ եղանակները. այն ժամանակ խելացի ժամանցութեան մէջ ընթերցանութիւնը կը գրաւի մեծ տեղ և մեր ընտանիքներում գրականութիւնը կը կատարի իրան վայել պատուաւոր դերը։

Լ. Ս.

Օգոստ. 20

—«Նորին Մեծութիւն Թագուհի Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէօդորովնան բարեյաջող կերպով ազատուեց յղութիւնից ծընելով որդի—Թագաժառանգ Յեսարկիչ և Մեծ Իշխան, որ սուրբ աղօթքի ժամանակ կոչուեց Ալեքսէյ, յուլիսի 30-ին, կէսօրից յետոյ ժամը 1 և 15 րոպէին, Պետերհոֆում»։ Մտորագրեց Կայսերական պալատի մինիստր գեներալ-ադիւտանտ Բարոն Ֆրեդերիկս։

Բարձրագոյն մանիֆեստներ.

—«Ողորմութեամբն Աստծու, Մենք նիկողայ Երկրորդ Կայսր և Ինքնակալ Ամենայն Ռուսաստանի, Թագաւոր Լեհաստանի, Մեծ Իշխան Ֆինլանդիայի, Լայն, Լայն, յայտնում ենք Մեր բոլոր հաւատարիմ հպատակներին. այս յուլիսի 30-րդ օրը, Մեր Ամենասիրեցեալ Ամուսին Թագուհի Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէօդորովնան բարեյաջող կերպով փարատուեց յղութիւնից, ծնելով Մեզ որդի, որ կոչուեց Ալեքսէյ։ Ընդունելով այս ուրախալի զէպքը իբրև յայտարար Աստուածային շնորհաց, որ թափւում է Մեր և Մեր կայսրութեան վրայ, վերառաքում ենք Մեր հաւատարիմ հպատակների հետ միասին ջերմ աղօթքներ առ Բարձրեւելն Մեր անդրանիկ Որդու զարգացման և աճեցման համար, որ կոչուած է լինել Թագաժառանգ Աստծուց Մեզ յանձնուած պետութեան և Մեր մեծ ծառայութեան։ 1899 թ. յունիսի 28-ի հրովարտակով Մենք կոչեցինք Մեր սիրեցեալ եղբայր Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալեքսանդրովիչին լինել Մեր ժառանգը մինչև Մեզ Որդի ծնուի։ Այսօրուանից, Կայսրութեան պետական հիմնական օրէնքների զօրութեամբ Մեր Որդի Ալեքսէյին է պատկանում Թագաժառանգ Յեսարկիչի բարձր կոչումը և տիտղոսը նրան պատկանեալ բոլոր իրաւունքներով։ Տուեալ Պետերհոֆում, յուլիսի 30-ին Քրիստոսի ծննդեան հազար